

Nr 932

Av herr Ohlin m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående anslag för budgetåret 1964/65 till vissa forskningsråd m. m.

(Lika lydande med motion nr 762 i Första kammaren)

Under senare år har sambandet mellan den tekniska framstegsfaktorn och den ekonomiska tillväxttakten alltmer uppmärksammas. Ett viktigt moment i den tekniska framstegsprocessen utgör forskningen. Enligt gjorda beräkningar uppskattades de totala investeringarna i forskning och utveckling i Sverige till 1,7 % av bruttonationalprodukten för år 1963. De statliga insatserna kalkylerades härvid till 0,8 % av bruttonationalprodukten. Som en jämförelse kan nämnas att Japans utgifter för forskning och utveckling är av ungefär samma procentuella storleksordning, medan USA:s och Storbritanniens samlade insatser för år 1961 låg mellan 2,5 och drygt 3 % av bruttonationalprodukten.

Departementschefen beräknar i proposition nr 69 de statliga forskningsanslagen för budgetåren 1963/64 och 1964/65 till drygt 387 resp. 454 mkr. Dessa belopp inkluderar anslag till atom- och försvarsforskningen med för budgetåret 1963/64 ca 58 resp. 55 mkr. och för budgetåret 1964/65 ca 60,5 resp. 60,5 mkr. Vidare har för ernående av departementschefens siffror medräknats 10 mkr. ur Norrlandsfonden och 10 mkr. ur Malmfonden. Anslagen till universitet och högskolor beräknas till 50 % avse forskning. Härvidlag har departementschefen accepterat de normer som uppställdes av 1955 års universitetsutredning i betänkandet Forskningens villkor och behov (SOU 1958: 32). Det kan vara motiverat att här återge utredningens uppfattning om hälftindelning av anslagen till universitet och högskolor i forskning och övrigt. Utredningen har »varit medveten om att detta (fördelningsnormen) sannolikt innebär en överskattning av den insats, som ifrågavarande personal med läroanstalternas dåvarande resurser kunde göra i forskningen. Proportionen är sålunda snarare den önskvärda än den vid ifrågavarande tidpunkt faktiska.»

Dessa synpunkter har än större tyngd i dag än då de formulerades av universitetsutredningen för ungefär 6 år sedan. Departementschefens antagande att hälften av anslagen till universitet och högskolor avser forskning synes verklighetsfrämmande.

En viktig post i den statliga satsningen på forskning och utveckling utgör anslagen till forskningsråden. Dessa anslag uppgick 1963/64 till ca 42 mkr. I proposition nr 69 föreslås en uppräknig av detta belopp med ca 16,5 mkr. till ca 58,5 mkr. I sina äskanden har forskningsråden hemställt om en fördubbling av anslagen; en höjning från 42 mkr. med 43,5 mkr. till ca 86 mkr. Skillnaden mellan äskade och föreslagna anslag till forskningsråden uppgår till ca 27,5 mkr.

Departementschefen har gått emot förslaget att inrätta ett särskilt rymdforskningsråd. Han har i stället vid uppräknigen av anslagen till de naturvetenskapliga, tekniska och medicinska forskningsråden beräknat ett sammanlagt belopp av ca 2,25 mkr. till rymdforskning. För innevarande budgetår finns ett separat anslag av 2 mkr. för rymdforskning, som nu enligt propositionen skall indragas. Rymdkommittén (SOU 1963: 61) beräknade anslagsbehovet för budgetåret 1964/65 till 6 mkr. Det kan förutsättas att forskningsråden i sina äskanden ej räknat med att svara för rymdforskningen. Om rymdkommitténs beräkningar här betraktas som likställda med forskningsrådets äskanden, blir differensen mellan äskade höjningar och i propositionen föreslagna höjningar än större; närmare bestämt 33 mkr. ($43,5 + 6 - 16,5 = 33$).

Kostnaderna för rymdforskning kommer enligt departementschefens förslag att utgå ur de medicinska, tekniska och naturvetenskapliga forskningsråden; merparten ur de två sistnämnda. Med hänsyn tagen till att dessa råd, som ovan angivits, vid ingivande av sina äskanden ej kalkylerat med utgifter för rymdforskning finns det anledning att ytterligare räkna upp dessa anslag.

Den ökning av anslaget till det naturvetenskapliga rådet som departementschefen föreslår bör för en riktig redovisning av den reella höjningens storlek reduceras, förutom med ett obestämt belopp för rymdforskning även med medel för en svensk forskningsinsats under »lugna solens år» och med merkostnaderna för Sveriges deltagande i det europeiska sydobservatoriet (ESO). Svenska nationalkommittén för geodesi och geofysik har för deltagande i det »lugna solens år» begärt 570 000 kr., och naturvetenskapliga rådet beräknar de ökade kostnaderna för deltagandet i ESO till 600 000 kr. för 1964/65. Med beaktande av ovanstående och av den redovisning av angelägna projekt som rådet givit förordar vi en höjning av anslaget till naturvetenskaplig forskning till 15,5 mkr. Departementschefens förslag ger 13,5 mkr.

Tekniska forskningsrådets äskanden innebär en hemställan om en ökning av anslagen med ca 14 mkr. Den av departementschefen föreslagna höjningen på drygt 5 mkr. medför alltså en mycket kraftig beskärning. Som framgår av propositionen räknar tekniska forskningsrådet med att avsevärt ökade resurser kommer att krävas för bl. a. elektronik, medicinsk och optisk teknik, petrokemi, teknisk mikrobiologi, transportforskning och verk-

stadsteknik. Vi kan med hänsyn till bl. a. detta förhållande inte godta departementschefens förslag utan förordar i anslag till teknisk forskning 17,2 mkr., d. v. s. en uppräknig med 4 mkr. i förhållande till propositionen.

I propositionen redovisas att universitetskanslern hemställt om ett belopp av 310 000 kr. till förhyrning för karolinska institutets räkning av en datamaskin avsedd för dokumentationsverksamhet. Departementschefen ställer sig positiv till detta förslag men menar att kostnaderna för verksamheten bör bestridas från medicinska forskningsrådets anslag till medicinsk forskning. Då rådet i sina äskanden förutsatt sig ej behöva bestrida andra kostnader för projektet än eventuella bidrag till löner och viss förbrukningsmateriel, blir den reella anslagsökningen för rådet mindre än annars bleve fallet. Som framgår av medicinska forskningsrådets anslagsberäkningar för 1964/65 har den av 1955 års universitetsutredning förordade utbyggnadstakten i fråga om den medicinska forskningen inte kunnat hållas. En snabb expansion av den medicinska forskningen är angelägen. Departementschefens uppräknig av anslaget till den medicinska forskningen är enligt vårt förmenande otillräcklig. Vi förordar en höjning utöver departementschefens med 4 mkr.

Här kan tilläggas att det, med hänsyn till att från vårt håll tidigare påtalats vikten av geriatrisk forskning, är med tillfredsställelse vi noterar att departementschefen i propositionen som ett viktigt fält för medicinsk forskning nämner geriatriken. Denna forskningsgren bör få den fastare ställning som åstadkommes genom en särskild professur.

Den i propositionen föreslagna höjningen av anslaget till samhällsforskning med 565 000 kr. till ca 2,5 mkr. anser vi i och för sig otillräcklig. Denna forskning tvingas fortfarande arbeta med hårt begränsade ramar. I propositionen sägs inget om att riksbankens jubileumsfond enligt framlagt förslag redan under budgetåret 1964/65 avses stödja samhällsforskningen. Av skrivelsen till riksdagen framgår att den kommitté som under statsministerns ledning har till uppgift att framlägga förslag till närmare bestämmelser rörande fondens handhavande och utnyttjande enats om att fondmedlen på nuvarande stadium och i första hand skall avse samhällsforskning i vidaste mening, vilket i detta sammanhang omfattar även t. ex. medicinska och biologiska aspekter. Då denna typ av forskning alltså kan påräkna kraftigt stöd från riksbankens jubileumsfond, finner vi ej skäl att nu föreslå ytterligare höjning av propositionens anslag.

Riksdagens granskning av den förelagda propositionen försvåras av att departementschefen gör sina avvägningar mellan de olika forskningsråden utan att ge mer än en ytterst rudimentär redovisning av de skäl som varit avgörande för den föreslagna fördelningen.

Med hänsyn till rådande knapphet på resurser, såväl ekonomiska som personella, är en prioritering och därmed i viss mån en planläggning nödvändig, naturligtvis under former som inte inskränker forskningens frihet.

En planering på sikt inom grundforskningens område är visserligen förenad med betydande svårigheter, men den kan likväl inte helt avvaras. Man bör eftersträva att väsentligt förbättra de arbetsmöjligheter som erbjuds forskningen, särskilt inom sektorer som kan väntas i framtiden få en starkt ökad betydelse.

Sammanlagt innebär de av oss föreslagna anslagen en ökning med ca 10 mkr. utöver departementschefens förslag.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 69 måtte besluta att

1. till *Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning* för budgetåret 1964/65 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 16 360 000 kr.,

2. till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig forskning* för budgetåret 1964/65 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15 500 000 kr.,

3. till *Teknisk forskning* för budgetåret 1964/65 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 17 200 000 kr.

Stockholm den 17 april 1964

Bertil von Friesen

Wald. Svensson

Henning Gustafsson

i Skellefteå

Manne Ståhl

Brita Elmén

Sven Wedén

Bertil Ohlin

Gunnar Helén

Gustaf Kollberg

Sven Gustafson

i Göteborg